

Ekonomisk översikt hösten 2024

I korthet

- *Föreliggande konjunkturbedömning för den åländska ekonomin är något negativare än den ÅSUB gjorde i våras.* Framför allt beror detta på den svaga arbetsmarknadsdata som publicerats under sommaren och hösten. BNP-prognosen ligger nära vårens, men har justerats ner något. Inflationsprognosen är visserligen höjd för innevarande år, men den mer långsiktiga bilden med en svag underliggande inflation och en total inflation som ligger under inflationsmålet både 2025 och 2026 kvarstår. En negativ risk i förhållande till prognosen är att det ekonomiska läget, till exempel arbetslösheten, hinner försämrats ytterligare innan den räntedrivna konjunktursvängningen kommer igång.
- Preliminära beräkningar för 2023 års förädlingsvärde pekar på en *BNP-tillväxt* om fyra procent. Den klart största orsaken till tillväxten 2023 är det kraftigt ökade driftöverskottet inom både passagerar- och fraktsjöfarten. Under 2024 och 2025 väntas sedan driftöverskottet stegvis sjunka tillbaka, vilket är en stor orsak till att den årliga tillväxttakten sjunker till -1 respektive en procent. För 2026 räknar vi med en tillväxt på två procent. Det råder stor osäkerhet kring utvecklingen så pass långt fram, men vi utgår ifrån att konjunkturläget förbättras och att transportsektorns konkurrenssituation är fortsatt gynnsam i förhållande till före pandemin.
- I augusti i år var *den åländska inflationen* 2,2 procent. Hittills i år ligger den genomsnittliga inflationen på 3,3 procent på Åland. Inflationen beräknas i år bli 2,6 procent, vilket är högre än vårens prognos på 1,9 procent. Höjningen beror på att energiprisernas inflationshöjande effekt legat kvar längre än vi räknade med i våras. Den mer långsiktiga bilden med en svag underliggande inflation och en total inflation som ligger under inflationsmålet både 2025 och 2026 kvarstår dock.
- Efter att snabbt minskat från pandemitoppen låg *arbetslösheten* kring 4,3 procent (säsongsjusterat) från början av 2023 till maj 2024. Sedan dess har vi sett en tydlig ökning av arbetslösheten, och i september var arbetslösheten 4,7 procent (4,9 procent säsongsjusterat). Samtidigt har vi sett ytterligare öknings i antalet långtidsarbetslösa, vilka nu är cirka 140 fler än före pandemin. ÅSUB räknar med att arbetslösheten under resten av året ligger kvar på nuvarande nivå, bortsett från säsongsvariationer. Från och med nästa år väntas dock förbättrat konjunkturläge och ökad efterfrågan från hushållen medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft inom konjunktur känsliga och arbetsintensiva branscher. Det prognostiserade årsmedeltalet är 4,6 procent för 2024, 4,5 procent för 2025 och 4,2 procent för 2026.
- Resultaten från *ÅSUBs konsumentförtroendeundersökning* är något mindre pessimistiska än i våras. Det åländska konsumentförtroendet ligger i linje med de finländska hushållen men fortsättningsvis betydligt lägre än det svenska konsumentförtroendet. Undersökningen visar bland annat att andelen hushåll som sparar just nu steg till 74 procent (70 procent i vårens

mätning), och andelen som tror sig kunna spara under det kommande året steg till 77 procent (75 procent i vårens mätning).

- Preliminära siffror för *befolkningsmängden* i augusti pekade på en befolkningsökning med 174 personer sedan årsskiftet. Flyttningsnettot för årets första halva var 183 personer, vilket är något högre än tioårsmedelvärdet.
- För 2023 beräknas det samlade beloppet av avräkningen och skatteavräkningen stiga avsevärt och uppgå till nästan 345 miljoner euro. Av den kraftiga ökningen förklaras cirka 47 miljoner euro av en stor extraordinär post, där ett anslag i statens budget inte använts och bokats som inkomst. I år väntas utfallet för avräkningen och skatteavräkningen enligt ÅSUBs prognoser växa något jämfört med 2023 (exkl. den "extra" inkomsten om 47 miljoner euro). Det summerade utfallet för avräkningen och skatteavräkningen bedöms bli cirka 314 miljoner euro 2024, cirka 315 miljoner euro 2025 och runt 322 miljoner år 2026.
- Inkomsterna som ligger till grund för *kommunalskatten* förväntas öka med knappt fyra procent i år, främst tack vare lönejusteringar, en större indexjustering av pensionerna och nettoinflyttning. För 2025 beräknas tillväxten i förvärvsinkomsterna avta något på grund av svagt sysselsättningsläge, lägre arbetslöshetsskydd samt mindre indexjusteringar av pensionerna. År 2026 väntas tillväxten återhämta sig då sysselsättningsläget förbättras. Trots att de debiterade samfundsskatterna beräknas ha ökat med 20 procent 2023, minskar de åländska kommunernas intäkter från samfundsskatten preliminärt med drygt 1,5 miljoner euro till följd av att kommunernas andel av samfundsskatten sänkts. De åländska kommunerna kompenseras för minskningen. De debiterade skatterna från samfunden bedöms växa med i storleksordningen fyra procent i år tack vare ovanligt höga skatter från enskilda företag, medan tillväxtprognosen för 2025 är negativ och för 2026 endast svagt positiv.
- Lönesumman har växt snabbare än omsättningen det senaste året, vilket främst reflekterar löneökning. I Finland har lönerna stigit mellan 3-4 procent under det senaste året.
- De *åländska passagerarrederierna* har under årets första halva haft lägre tillväxttakt i omsättningen än föregående år, vilket beror på minskade passagerarvolymerna. Recessionen och den svaga svenska kronan har sänkt marknadsefterfrågan på passagerarresor. Bunkerpriserna har hållit sig relativt stabila och de förväntas bli lägre de kommande åren. Men det finns överhängande geopolitiska risker, som kan pressa upp oljepriserna. För *hela transportbranschen* var omsättningen för det första halvåret i år en procent större än motsvarande period ifjol. Lönesumman var i sin tur åtta procent större än för fjolårets första halva.
- *Hotell- och restaurangbranschens* samlade omsättning under årets första halva växte med fem procent på årsbasis. Lönesumman växte fem procent första halvåret i år jämfört med ifjol. Utvecklingen inom hotell- och restaurangbranschen ser olika ut mellan "hotell"-, respektive "restaurang"-segmenten. Baserat på omsättnings- och lönesumma ser restaurangerna ut att ha ett skapligt år, med tanke på den rådande situationen. Det kommande året väntas hushållens ekonomi förbättras på grund av inflationen och räntekostnaderna har gått ner och kommer enligt förväntan fortsätta avta. Det här bör ha en positiv inverkan på hotell- och restaurangbranschen.
- *Finansbranschen* har flera mycket starka år bakom sig. Marknadsräntorna har gynnat utvecklingen av bankernas räntenetton. Försäkringssektorn har fortsättningsvis påverkats av inflationen genom stigande kostnader vid skador men intäkterna från placeringsverksamheten har återhämtat sig något från ett svagt fjolår. Höga räntor ökar avkastningen på ränteportföljer men påverkar negativt konsumentbeteendet. Lönesumman

för finansbranschen var sex procent högre under årets första halva jämfört med motsvarande period 2023.

- *Handelns* omsättning var en procent mindre under första halvåret i år jämfört med 2023. Den lägre omsättningen är inte oväntad med tanke på den svaga köpkraften hos konsumenterna. Framöver väntas efterfrågan inom handel öka igen på grund av hushållens förstärkta köpkraft. Lönesumman för hela handelsbranschen växte med fem procent under årets första halva från motsvarande period 2023.
- Under det andra kvartalet i år var omsättningen inom *livsmedelsindustrin* fem procent mindre än under samma period ifjol, medan lönesumman var sex procent större. Omsättningen för branschen *övrig industri* var under första halvåret fyra procent mindre än motsvarande period ifjol. Lönesumman under första halvåret var fem procent högre än ifjol.
- För branschen *vatten och el* minskade omsättningen under årets första halva med tre procent från motsvarande period 2023. Lönesumman växte i sin tur med 16 procent, vilket beror på ökning i både sysselsättning och löner. Prisbilden på elmarknaden höjdes i början av året men normaliserades under våren.
- Omsättningen för branschen *företagstjänster* växte med två procent under årets första halva jämfört med ett år tidigare och lönesumman ökade med drygt sex procent. Branschen har som helhet klarat sig bra under och efter pandemin. Både omsättningen och lönesumman för branschen *personliga tjänster* var fem procent mindre under första halvåret i år jämfört med samma period 2023.
- För *byggbranschen* minskade omsättningen med sju procent under årets första halva jämfört med fjolåret och lönesumman minskade med tre procent under samma period. Höga byggkostnader och stigande räntor har den senaste tiden dämpat byggandet. Preliminära siffror visar att antalet beviljade bygglov var nere på 2000-talets lägsta nivåer i början av året. Byggloven har fortsatt att ligga kvar på mycket låga nivåer under första halvan av 2024. Framöver förväntar vi oss en svagt ökande aktivitet i byggbranschen när effekten av räntesänkingarna börjar märkas. I Finland och i Sverige förväntas aktiviteten i byggbranschen gradvis öka under 2025.
- För *primärnäringarna* finns varierande utmaningar. Naturresursinstitutet rapporterar att lönsamheten för jord- och trädgårdsbruket i Finland är fortsatt svag och prognosen förutspår att jordbrukets lönsamhet generellt sett förblir på samma nivå som 2023.

Bedömningen har avslutats den 8 oktober 2024.

Den globala ekonomin

Föreliggande rapport kännetecknas av förväntningar om en återgång till stabilare ekonomier och ett förbättrat inflations- och ränteläge. Det råder dock osäkerhet kring om ekonomierna kommer att försvagas ytterligare innan effekten av räntesänkningarna blir märkbara. Dessutom kvarstår det fortfarande geopolitiska utmaningar i Ukraina och Mellanöstern. Även det kommande presidentvalet i USA kan ge spridningseffekter till andra ekonomier. Förväntningen är att USA kommer införa mer protektionistisk handelspolitik, speciellt om Trump vinner presidentvalet. Det finns även andra inflationshöjande riskfaktorer kopplade till handelsspänningar och osäkerhet i de monetära åtgärderna.

Den *globala* tillväxten förväntas vara 3,2 procent under 2024 och förbli på samma nivå under 2025, enligt OECD¹. Det finns dock globala variationer i tillväxten. Till exempel förväntas tillväxten i de avancerade ekonomierna konvergera. USA:s ekonomi kommer sakta ner medan euroområdet förväntas ha en relativt svag tillväxt under 2024, som tilltar under 2025. Den påbörjade återhämtningen i ekonomin beror bland annat på ökad privatkonsumtion. Räntesänkningar tillsammans med lägre konsumentpriser bidrar till stärkt köpkraft.

Inköpschefsindex² för tillverkningsindustrin signalerar fortsatta produktionsminskningar i både USA och euroområdet. Motsvarande indikator för

tjänstesektorn är starkare och signalerar fortsatt tillväxt, om än marginellt. Både det amerikanska och europeiska konsumentförtroende ökar men återhållsamt.

Den globala inflationen förväntas minska. Men i de avancerade ekonomierna förväntas inflationsminskningen sakta ner under 2024 och 2025 på grund av ihållande tjänstepriser och stigande varupriser, enligt IMF³. Däremot förväntas inflationsmålet att nås i slutet av 2025, eftersom energipriserna bör sjunka och arbetsmarknaden svalnar. Enligt IMF:s globala prognos stiger priserna på icke-bränslen med fem procent. Energiråvarupriser minskar med 4,6 procent under 2024, vilket är mindre än förväntat. Detta beror på ett minskat oljeutbud från OPEC+ och konflikten i Mellanöstern.

Under 2024 har flertalet centralbanker sänkt sin styrränta. Enligt Konjunkturinstitutet⁴ förväntas de större centralbankerna fortsättningsvis utföra flertalet sänkningar av styrräntan under innevarande år eftersom inflationen minskar. Men på grund av konjunkturläget och inflationsriskerna måste de fortsatta åtgärderna noggrant utvärderas för att behålla tillväxt men inte höja inflationen.

Den globala arbetskraftsefterfrågan har sjunkit. Under året har arbetsmarknaden förändrats genom att arbetslösheten har stigit och samtidigt har antalet vakanser minskat. Antalet vakanser per arbetslös arbetare är på liknande nivåer som i början av

¹ OECD (2024) Interim report September 2024

² På engelska Purchasing Manager Index (PMI)

³ IMF (2024), World economic outlook, juli 2024.

⁴ Konjunkturinstitutet. Konjunkturläget i september 2024.

pandemin. USA och euroområdet har olika utvecklingar på arbetsmarknaden, den amerikanska arbetsmarknaden mattas av medan den europeiska har en fortsatt låg arbetslöshet.

USA, Eurozonen och Kina

Den *amerikanska* ekonomin växte med 2,5 procent under 2023, vilket var en ökning med 0,6 procentenheter från året innan. Enligt OECD prognostiseras tillväxten vara 2,6 procent för 2024 och 1,6 procent för 2025. Enligt Konjunkturinstitutet visar preliminära siffror att USA:s BNP ökade med 0,7 procent i säsongsrensade termer det andra kvartalet. Konsensus är att USA:s tillväxt kommer bli lägre det kommande året, men trots detta förväntas USA inte hamna i en recession. ETLA poängterar att detta handlar om en normalisering av en överhettad ekonomi.

Den amerikanska arbetsmarknaden återspeglar konjunkturbilden och arbetsmarknaden håller på att svalna. Under årets första halva har arbetslösheten ökat medan sysselsättningen har minskat. Arbetslösheten var 4,2 procent i augusti i år, jämfört med 3,8 procent i augusti ifjol.

Under augusti var den amerikanska KPI-inflationen 2,5 procent. Inflationen avtar allt eftersom löneökningar återgår till normala nivåer och arbetsmarknaden svalnar. Däremot steg inflationsnivån under första kvartalet, vilket ledde till att Federal Reserve sköt upp sina räntesänkningar. Under september har de dock påbörjat räntesänkningarna. Enligt Konjunkturinstitutets prognos kommer

KPI-inflationen vara 2,9 procent 2024 och 2,3 procent 2025.

Förra året ökade BNP inom *eurozonen* med 0,5 procent. Tillväxten kommer bli fortsatt svag, speciellt i Tyskland som är en viktig handelspartner för Finland och en viktig ekonomi inom EU. ECB⁵ bedömer att den förväntade tillväxten för 2024 är 0,8 och stiger till kring 1,3 procent 2025. Det som driver upp tillväxten i euroområdet är bland annat högre nettoexporter, ökade investeringar och förstärkt köpkraft hos konsumenter, däremot drar nedgången i tillverkningssektorn ner tillväxten.

Arbetslösheten i eurozonen var i genomsnitt 6,5 under fjolåret. ECB:s prognos för 2024 och de två efterföljande åren är att arbetslösheten hålls kvar på 6,5 procent.

Enligt ECB förväntas inflationen att öka i slutet av 2024, dels på grund av baseffekter i bränslepriser, dels på grund av tjänsteprisernas långsamma minskning. Deras prognos för 2024 är en HIKP-nivå på 2,5 procent för eurozonen. Den förväntas vara 2,2 procent för 2025 och 1,9 procent för 2026.

Inflationen steg kraftigt 2022 på grund av energichocken som uppkom av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. För att minimera risken för att energin igen ska bli inflationsdrivande, är det viktigt att gasutbudet är stabilt och tillräckligt. ACER⁶ rapporterar att gaslagren är välfyllda och att den nya LNG-infrastrukturen bidrar till att stabilisera situationen. Däremot finns det en överhängande risk med helt utebliven gas från Ryssland. Andra importkällor för LNG och en minskad efterfrågan är viktigt för att säkra utbudet för vintern.

---

⁵ ECB (2024)

⁶ European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER) Opinion 19.07.2024

Den amerikanska dollarn har haft en volatil utveckling som har bland annat hängt ihop med ränteförväntningarna och inflationen. Bland annat har förväntningarna om sänkt ränta försvagat dollarn. Resultatet från det kommande presidentvalet kan påverka valutautvecklingen. Om Trump vinner förväntas det en mer protektionistisk handelspolitik, som kan pressa upp dollarn. I augusti motsvarade en euro 1,08 amerikanska dollar. Finansministeriet bedömer att dollarn kommer stanna på samma nivå det här året, d.v.s. 1,08 för 2024. Dollarn bedöms att ytterligare försvagas mot euron, där en euro motsvarar 1,10 dollar 2025 och 1,12 dollar 2026.

Kinas ekonomi har haft en positiv tillväxt under det första kvartalet i år. Detta beror både på ökad inhemsk konsumtion och på att den globala efterfrågan på kinesisk export var högre förra året. Men tillväxten har avtagit under det andra kvartalet. IMF beräknar att tillväxten kommer vara 5,0 procent det här året och 4,5 procent nästa år. En svag fastighetssektor och lägre konsumentefterfrågan dämpar Kinas ekonomiska tillväxt, vilket bidrar till osäkerhet om utvecklingen framöver.

Finland

Enligt Statistikcentralens preliminära siffror var Finlands BNP-tillväxt -1,0 procent år 2023. Finlands bank förväntar sig att BNP kommer minska med 0,5 procent under 2024. Däremot ljusnar det under följande år då recessionen förväntas vara över och tillväxten beräknas stiga till 1,2 procent. Ekonomin förväntas stärkas ytterligare under 2026 med en tillväxt på 1,7 procent. Detta är lite högre än Eurozonens 1,3 procent men betydligt lägre än Sveriges 2,8 procent. Trots ett förbättrat läge är ekonomins

återhämtning svag de kommande åren. Tillväxten de närmsta åren kommer bero på inhemsk efterfrågan och inte nettoexporten.

Produktionsutvecklingen inom den finska tillverkningsindustrins har i huvudsak varit nedgående sedan andra halvan av 2022. Produktionen minskade med cirka fyra procent under första halvåret 2024 jämfört med motsvarande period 2023.⁷ Den svaga exportmarknaden försvårar läget för den finländska industrin. Strejkerna i början av året tillförde ytterligare svårigheter inom branschen. Men under 2025 förväntas industriproduktionen tillta när exportefterfrågan ökar. Volymförändringen i produktionen förväntas enligt Finansministeriet vara -2,1 procent under 2024 och 2,6 procent under 2025.

Tjänstesektorn har hittills i år rent produktionsmässigt gått bättre än industrin. Finansministeriet förväntar sig en volymförändring på 0,4 procent i år och 0,9 procent kommande år. Nästa år beror ökningen bland annat att på förbättrad sysselsättning och något stärkt konsumentförtroende. Sist bör det betonas att tjänstesektorn är bred och utgörs av ett flertal olika branscher, vars produktionsutsikter varierar.

De stigande räntorna, en avtagande efterfrågan och höga byggkostnader har märkbart försämrat både den senaste tidens utveckling och utsikterna för den finska byggbranschen. Byggloven fortsätter minska och under första halvåret 2024 är de ungefär 21 procent lägre än samma period föregående år. Byggloven rör sig därmed fortsättningsvis på mycket låga nivåer. Byggbranschen har under de senaste åren varit väldigt konkursdrabbad.

---

⁷ Statistikcentralen. Volymindex för industriproduktion.

Utvecklingen är fortsättningsvis svag i år men enligt Finansministeriet börjar återhämtningen nästa år.

Byggbranschens hittills svaga utveckling kan dock innebära problem att hitta arbetskraft när ekonomin vänder.

De finska hushållens köpkraft förstärks i år men mindre än väntat. Den privata konsumtionen stärks av bland annat lägre räntor och inflation men anpassningsåtgärderna inom den offentliga ekonomin kommer dämpa både den privata och offentliga konsumtionen. Åtgärderna är skatthöjningar och nedskärningar i sociala förmåner. Detta förväntas, tillsammans med konsumenternas svaga förtroende för ekonomin minska köpkraftens tillväxtutveckling.

Finansministeriet räknar med att den privata konsumtionen i år ökar med 0,9 procent från år 2023. Nästa år förväntas den privata konsumtionen öka med 1,4 procent.

Inflationen har sjunkit kraftigt i år. Finansministeriet räknar med att inflationen i år sjunker till 1,8 procent. Konsensus för 2025 är att inflationen inte kommer stiga mer än två procent. Bostäder, övriga varor och tjänster bidrar mest till inflationsökningen, vilket beror på de kraftiga ränteökningarna förra året. Även priserna på restaurangtjänster har ökat i år på grund av de stigande matpriserna i slutet av föregående år. Höstens momshöjningar är en ytterligare inflationsdrivande faktor. Den underliggande inflationen, det vill säga konsumentprisernas årsförändring rensad för energi- och matpriser, väntas vara 2,8 procent i år och 1,3 procent 2025.

Under fjolåret minskade reallönen eftersom ökningen i den nominella

lönen fortsättningsvis var lägre än inflationsnivån. Men i år stiger reallönerna i och med att inflationen har avtagit kraftigt. Finansministeriet räknar med att hushållens löneinkomster kommer öka med 2,1 procent i år, 4,2 procent 2025 och 4,4 procent 2026. Sett till KPI-inflationsprognosen innebär det att reallönerna kommer öka i år och de efterkommande åren under prognosperioden.

Trots det försämrade konjunkturläget håller sysselsättningen sig relativt stabil. Enligt Statistikcentralen är sysselsättningstalet (20–64-åringar) 77,9 procent år 2023, vilket är en minskning på 0,2 procentenheter från föregående år. Finlands bank förutspår att sysselsättningen och arbetslösheten försämras under 2024. Det är särskilt inom byggbranschen som arbetslösheten har ökat, men även i andra branscher. En vändning förväntas ske under 2025 när recessionen är slut.

Sysselsättningsprognosen från Finlands Bank visar att sysselsättningen först kommer minska till 77,0 procent under 2024 för att sedan stiga till 77,2 procent under 2025 och till 77,7 procent under 2026.

Det relativa arbetslöshetstalet förväntas att stiga från föregående år. Förra året var det 7,2 procent och det förväntas att stiga till 8,0 procent i år. I takt med att konjunktoren svänger, förväntas även arbetslösheten sjunka de kommande åren. Prognosen är 7,6 procent för 2025 och 7,2 procent för 2026.

Den finska regeringens budgetproposition för 2025 innebär ett underskott på 12,1 miljarder euro (12,6 miljarder 2024 och 8,6 miljarder 2023)⁸

⁸ Finansministeriets rapport "Ekonomisk översikt Hösten 2024"

Sverige

Sveriges ekonomi är fortsatt i en lågkonjunktur som har blivit mer långdragen och djupare än väntat, men ljusglimtar börjar synas. Enligt SCB var Sveriges BNP-tillväxt -0,2 procent för 2023. Under det andra kvartalet 2024 minskade BNP med 0,8 procent, vilket gick emot vad som prognostiserats. Svag tilltro till ekonomin dämpar den ekonomiska utvecklingen. Däremot förväntas konjunkturläget vända snart. Avtagande inflation och räntesänkningar förväntas få fart på konsumtionen i slutet av året och investeringarna nästa år.⁹ Enligt Konjunkturinstitutet väntas Sveriges BNP öka med 0,7 procent i år. Under 2025 väntas en tillväxt på 1,8 procent. Den främsta tillväxtfaktorn är återhämtningen i hushållens konsumtion.

Den svaga konjunktoren syns på den svenska arbetsmarknaden. Situationen förväntas bli bättre i slutet av året och in i nästa år, men effekten kommer vara dämpad. Konjunkturinstitutets arbetslöshetsprognosen är 8,3 procent för 2024 och 8,2 procent för 2025. Arbetslösheten är därmed högre än jämviktsnivån (7,5 procent) under 2024 och 2025.

Enligt Konjunkturinstitutet förväntas den svenska industriproduktionen öka svagt med 0,8 procent det här året, efter en stor minskning på 5,5 procent föregående år. Produktionen förväntas stiga med 3,5 procent under 2025. Industriinvesteringarna har varit låga och investeringar relaterade till grön omställning har skjutits upp men nästa år förväntas en ökning när exportindustrin stärks och investeringbehovet återupprättas. Den svaga uppgången inom industrin förväntas däremot inte öka sysselsättningen något nämnvärt

eftersom produktionsökningen delvis kan mötas med befintlig personal.

Bostadsmarknaden har haft en utmanande period, och investeringar förväntas öka måttligt under 2025. Under de nio senaste kvartalen har bostadsinvesteringarna minskat. Det härleds från svag efterfrågan, svag bostadsprisutveckling och höga bygg- och finansieringskostnader. Trots att investeringarna kommer öka, förblir bostadsprisernas utveckling fortsatt dämpad. Produktionen i byggverksamheten ökade med 5,4 procent under 2023 och förväntas minska med -2,4 procent under 2024 och -1,7 procent under 2025, enligt Konjunkturinstitutet.

Även i Sverige har inflationen avtagit kraftigt. KPI-inflationen har minskat mer än förväntat och var i augusti 1,9 procent. Dock finns det faktorer som kan svagt driva upp inflationen under nästa år, bland annat kronkursens svaga utveckling. Enligt Konjunkturinstitutet väntas KPI-inflationen i år vara 2,8 procent, -0,3 procent under 2025 och 1,5 procent under 2026. Konjunkturinstitutet betonar att det finns en risk för att snabba räntesänkningar kan leda till högre inhemsk tillväxt och därmed höja inflationen. Dock bedöms risken vara låg för att inflationen skulle avsevärt överstiga två procent på grund av detta.

Den svenska kronans utveckling har varit volatil under våren 2024. Under sommaren har den till en början försvagats både mot dollarn och euron, för att sedan ha återhämtat sig till slutet av sommaren. I början av augusti 2024 var euron uttryckt i kronor värd 11,37 svenska kronor (motsvarande notering 2023: 11,54). Enligt Riksbanken bör valutan stärkas både mot euron och dollarn på lång sikt på

⁹ Riksdagens pennpolitiska uppdatering, augusti 2024

grund av välavvägd penningpolitik och att för att den är undervärderad. Enligt Konjunkturinstitutet väntas årsgenomsnittet för växelkursen vara 11,39 för 2024 och 11,25 för 2025.

Åland

Föreliggande konjunkturbedömning för den åländska ekonomin är något negativare än den ÅSUB gjorde i våras.¹⁰ Framför allt beror detta på den svaga arbetsmarknadsdata som publicerats under sommaren och hösten. BNP-prognosen ligger nära vårens, men har justerats ner något. Inflationsprognosen är visserligen höjd för innevarande år, men den mer långsiktiga bilden med en svag underliggande inflation och en total inflation som ligger under inflationsmålet både 2025 och 2026 kvarstår.

ÅSUBs bedömning är att det rådande internationella konjunkturläget håller tillbaka produktionen, särskilt inom konjunktur- och räntekänsliga branscher som bygg, handel och tjänster, men att vändningen närmar sig då räntesänkningar nu inletts. Även om effekten av räntesänkningarna sker med en fördröjning väntas korta bindningstider på lån både på Åland och i närområdet leda till förbättringar för utsatta branscher från och med 2025. Med tanke på den senaste tidens negativa utvecklingen på arbetsmarknaden är en snabb konjunktursvängning särskilt önskvärd. En negativ risk i förhållande till prognosen är att det ekonomiska läget, t.ex. arbetslösheten, hinner försämrats ytterligare innan den räntedrivna konjunktursvängningen kommer igång.

Tabell 1. Nyckeltal-2021-2026

	2021	2022*	2023*	2024P	2025P	2026P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	14,5	3	4	-1	1	2
Befolkningsförändring (antal personer)	215	15	188	200	190	190
Relativt arbetslöshetstal (%)	6,8	4,5	4,2	4,6	4,5	4,2
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,7	6,6	7,9	2,6	1,2	1,3
Kort ränta (Euribor, 3 mån, %)	-0,5	0,3	3,4	3,7	2,5	2,0
Växelkurs EUR/SEK	10,14	10,63	11,47	11,39	11,25	11,05
Råolja (Brent, USD/fat)	71	98,7	82	82	75	73

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten, P) Prognoser

Källa: ÅSUB, Konjunkturinstitutet, Finansministeriet.

¹⁰ Se *bilaga 1* för en jämförelse av ÅSUBs prognostabeller hösten 2024 och våren 2024.

BNP-tillväxt

BNP-prognosen ligger nära vårens, men har justerats ner något. Det är främst antaganden kring passagerarsjöfarten som har justerats ner utifrån statistik och bolagsrapporter som publicerats sedan våren.

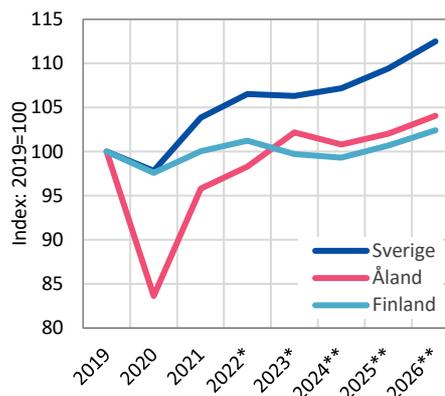
Enligt preliminära beräkningar blev BNP-tillväxten tre procent 2022, vilket är en viss nedjustering av vårens prognos på fyra procent.

Preliminära beräkningar för 2023 års förädlingsvärde pekar på en BNP-tillväxt om fyra procent. Den klart största orsaken till tillväxten 2023 är det kraftigt ökade driftöverskottet inom både passagerar- och fraktsjöfarten. Under 2024 och 2025 väntas sedan driftöverskottet stegvis sjunka tillbaka, vilket är en betydande orsak till att den årliga tillväxttakten sjunker till -1 respektive en procent. Det råder särskilt stor osäkerhet kring driftöverskottet inom fraktsjöfarten, i prognosen antas att driftöverskottet ligger klart över normal nivå under hela prognosperioden, dock inte lika högt som under 2023 och 2024.

För 2026 räknar vi med en tillväxt på två procent. Det råder stor osäkerhet kring utvecklingen så pass långt fram, men vi utgår ifrån att konjunkturläget förbättras och att transportsektorns konkurrenssituation är fortsatt gynnsam i förhållande till före pandemin.

Figur 1 visar att Ålands BNP-återhämtning efter pandemin från och med 2023 ligger över Finlands nivå, men att skillnaden mot Sverige enligt prognosen fortsätter att öka.

Figur 1. BNP-volymtillväxten 2019–2026 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2019=100.

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

**Prognoser

Inflation

I augusti i år var den *åländska inflationen* 2,2 procent. Hittills i år ligger den genomsnittliga inflationen på 3,3 procent på Åland. Inflationen beräknas i år bli 2,6 procent, vilket är högre än vårens prognos på 1,9 procent. Højningen beror på att energiprisernas inflationshöjande effekt legat kvar längre än vi räknade med i våras. Den mer långsiktiga bilden med en låg underliggande inflation och en total inflation som ligger under inflationsmålet både 2025 och 2026 kvarstår dock.

Utöver energipriser har inflationstakten under de senaste åren påverkats kraftigt av räntehöjningar. Fortsättningsvis finns det en "ränteeffekt" på inflationen, där höjda bolånekostnader höjer inflationen, men sedan oktober 2023 är ränteeffekten avtagande. I slutet av året väntas

ränteeffekten övergå till att istället dämpa inflationen.¹¹

Slutligen är prisnivån fortsatt hög även då inflationen kommit ner till normala nivåer. Lönetillväxten väntas dock från och med i år vara högre än inflationen, vilket innebär att återhämtningen av reallöner nu påbörjats.

Befolkningsutveckling

ÅSUBs grova bedömning utgående från preliminära uppgifter visar att vi i år får en befolkningsökning omkring 200 personer, vilket ligger något över tioårsgenomsnittet 2014–2023 (188). Befolkningsprognosen utgår ifrån att ökningen ligger i linje med långtidsgenomsnittet.

Preliminära uppgifter visar på ett flyttningsnetto på 183 personer för det första halvåret i år (2024). Detta är högre än tioårsmedeltalet för det första halvårets flyttningsnetto (157 personer). Förhandsinformation om befolkningsmängden i slutet av augusti pekade på en befolkningsökning med 174 personer sedan årets början.

Första årshalvans flyttningsnetto mot Sverige och övrig Norden (88 personer) är klart positivare än gentemot Finland (28 personer). Nettot gentemot Finland är i sin tur svagare än vad det var förra året (33 personer) men högre än fyraårsmedeltalet. Flyttningsnettot gentemot övriga världen (67 personer) var högre än tioårsmedeltalet (2014–2023: 46 personer).

Arbetsmarknad

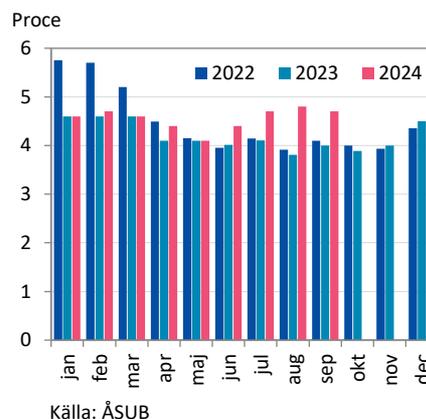
Efter att snabbt minskat från pandemitoppen låg arbetslösheten kring 4,3 procent (säsongsjusterat) från början av 2023 till maj 2024.

Sedan dess har vi sett en tydlig ökning av arbetslösheten, och i september var arbetslösheten 4,7 procent (4,9 procent säsongsjusterat).

ÅSUB räknar med att arbetslösheten under resten av året ligger kvar på nuvarande nivå, bortsett från säsongsvariationer. Från och med nästa år väntas dock förbättrat konjunkturläge och ökad efterfrågan från hushållen medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft inom konjunkturkänsliga och arbetsintensiva branscher.

Arbetslösheten var i medeltal 4,2 procent 2023 (4,5 procent 2022) och det prognostiserade årsmedeltalet är 4,6 procent för 2024, 4,5 procent för 2025 och 4,2 procent för 2026. De prognostiserade nivåerna ligger fortfarande över situationen innan pandemin (2019: 3,5 procent).

Figur 2. Relativ arbetslöshet, januari 2019 - september 2024.

Fjollåret visade en genomsnittlig ökning i ungdomsarbetslösheten, vilket även syns under innevarande år. Detta kan kopplas ihop med en svagare efterfrågan inom servicebranschen och detaljhandeln. Detta är branscher som sysselsätter många unga och som

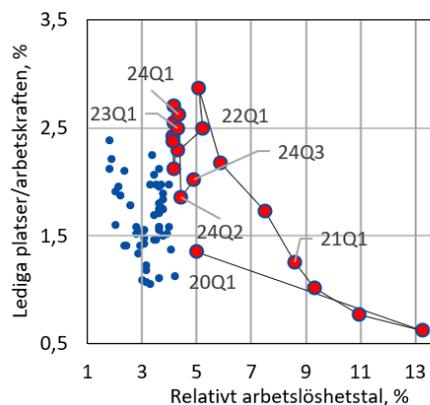
¹¹ För en lite längre diskussion, se kapitel 4.4 i ÅSUB R2023:1, Konjunkturläget våren 2023.

drabbas direkt av hushållens försämrade ekonomi. I september i år var ungdomsarbetslösheten 8,5 procent (7,6 september 2023).

Antalet långtidsarbetslösa var i september 322, vilket är nästan 50 fler än för ett år sedan. Efter pandemin ökade antalet långtidsarbetslösa med cirka 100 personer. Nu under våren har långtidsarbetslösheten ökat ytterligare och snittet ligger nu på cirka 140 fler personer. Risker ökar för att dagens långtidsarbetslösa fastnar i arbetslösheten, ju längre konjunktursvängningen dröjer.

Matchningsproblem inom arbetsmarknaden kan illustreras med den så kallade *Beveridgekurvan*, som visar förhållandet mellan andelen lediga platser (vakansgraden) och det relativa arbetslöshetstalet (*Figur 3*). Vid ökande matchningsproblem flyttas kurvan uppåt och samtidigt till höger i figuren. *Figur 3* visar att den åländska arbetsmarknaden fortsättningsvis ligger kvar på en förhöjd nivå av matchningsproblem jämfört med före pandemin. Observationer under perioden 2007–2019 illustreras med blå punkter, vilka ligger i ett område till vänster och neråt jämfört med de röda punkterna som illustrerar observationer sedan pandemin. Matchningsproblematiken innebär att vi samtidigt kan se goda siffror vad gäller antalet lediga platser och svaga vad gäller arbetslöshet.

Figur 3. Vakansgrad och relativt arbetslöshetstal (säsongsjusterat), första kvartalet 2007 – tredje kvartalet 2024*

*Blå punkter är kvartalsobservationer 2007–2019
Källa: ÅSUB

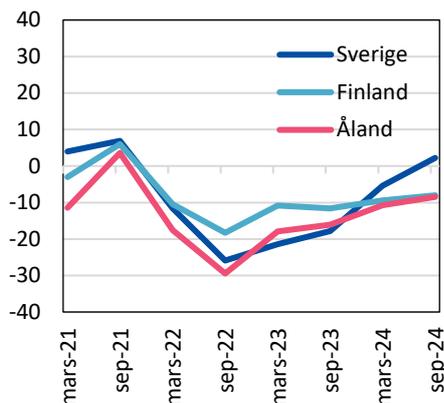
Hushållen

De åländska hushållens konsumentförtroendeindex var i våras klart svagare än de svenska hushållens och strax under de finländska hushållens nivå.¹² Resultaten från höstens enkät är något mindre pessimistiska än i våras och det åländska konsumentförtroendet ligger nu i linje med de finländska hushållen men fortsättningsvis betydligt lägre än det svenska konsumentförtroendet, som första gången sedan 2021 är positivt (*Figur 4*).

¹² För en beskrivning av den åländska konsumentförtroendemätningen, se ÅSUB (2024) Konjunkturläget våren

2024, s. 32–34 och Bilaga 3 i samma rapport.

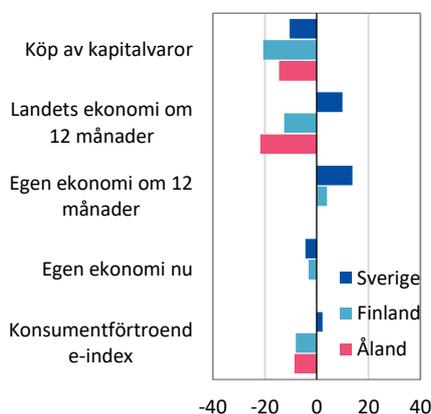
Figur 4. Konsumentförtroendeindex för Åland, Finland och Sverige, mars 2021 - september 2024.

Källa: ÅSUB, Eurostat

Både de åländska, de finländska och de svenska hushållens totalindex dras ner av hushållens inställning till *köp av kapitalvaror*. De åländska och de finländska hushållens totalindex tyngs dessutom av den negativa synen på utvecklingen av *landets (Ålands) ekonomi om 12 månader*, till skillnad från de svenska hushållen som har en positiv syn på landets framtida ekonomi. Det svenska totalindexet drivs även av en positiv syn på den *egna ekonomin om 12 månader* (Figur 5).

Figur 5. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, september 2024.

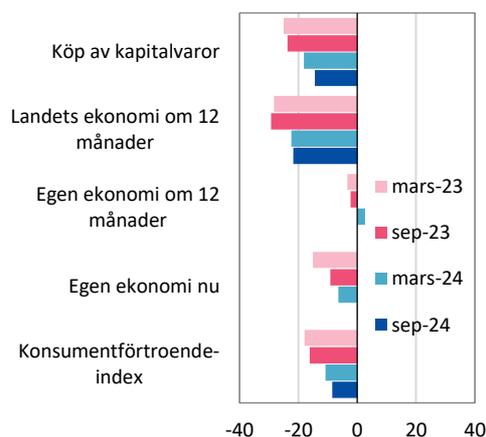
Källa: ÅSUB, Eurostat

Not.: Ej säsongsjusterade uppgifter.

Det något mer positiva totalindexet jämfört med vårens resultat (Figur 6) beror på en stärkt syn på den *egna ekonomin för närvarande* och på en något mer positiv inställning till *köp av kapitalvaror*. Synen på den *egna ekonomin om 12 månader* är en aning mer negativ än i våras och landar på en neutral nivå, medan synen på landets (Ålands) ekonomi om 12 månader i princip är oförändrad. Även de finländska och de svenska hushållen visar svagast förändring för delfrågan *egen ekonomin om 12 månader* jämfört med övriga delfrågor våren 2024.

I de åländska hushållens kommentarer, som lämnats i samband med insamlingen av konsumentbarometern, nämns bland annat oro för det allmänna konjunkturläget och Ålands ekonomi och ökad arbetslöshet. Räntesänkningar ger viss optimism om den egna ekonomin, medan momshöjning och försämrade skatteavdrag (sjukkostnadsavdraget) oroar de redan pressade hushållen som påverkats av den senaste tidens kostnadsutveckling med lönenivåer som inte följt med utvecklingen.

Figur 6. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, mars och september 2023 och 2024.

Källa: ÅSUB

Samtidigt tyder resultaten från frågorna om hushållens sparande¹³ i ÅSUBs konsumentbarometer på något ökat sparande trots en svagare syn på den framtida egna ekonomin. Andelen hushåll som sparar just nu uppgavs vara 74 procent (70 procent i vårens mätning), och andelen som tror sig kunna spara under det kommande året var 77 procent (75 procent i vårens mätning).

Slutligen tyder resultat från undersökningen på att de åländska hushållens förmåga att förutse det egna hushållets ekonomiska situation 12 månader fram har förbättrats något jämfört med läget under våren. I höstens mätning upplevde 75 procent av hushållen att de har lätt eller ganska lätt att förutse det egna hushållets ekonomiska situation ett år fram (våren 2024: 72 procent).

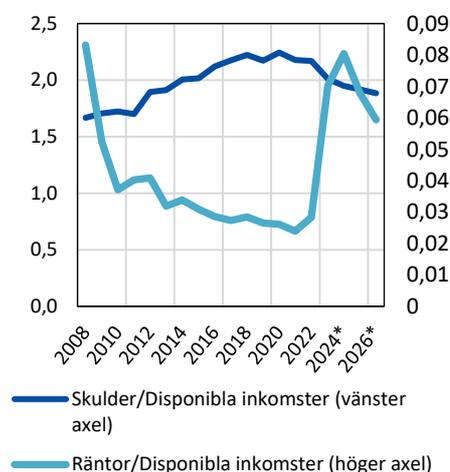
Efter att inflationen varit högre än löneökningarna både 2022 och 2023 räknar vi med att lönerna från och med 2024 växer snabbare än inflationen, och att reallönerna därmed gradvis förbättras under resten av prognosperioden.

De åländska hushållen är mer belånade än finländska, vilket innebär att höga räntor påverkar de åländska hushållens efterfrågan i större utsträckning än de finländska. Ungefär 60 procent av de åländska hushållen har skulder, och bland dessa uppgick skulderna till i genomsnitt 217 procent av de disponibla inkomsterna (2022). Motsvarande siffra för Finland var 173 procent.

Figuren nedan visar att centralbankernas snabba räntehöjningar 2022/2023 innebar att belånade åländska hushåll gick från att lägga drygt två procent av disponibel inkomst på räntor 2021 till att två år senare lägga sju procent på räntor.

Enligt prognosen stiger andelen ytterligare en procentenhet 2024, vilket innebär att räntornas andel av disponibel inkomst i år skulle ligga på samma nivå som vid finanskrisen. Detta är en tredubbling jämfört med nivån före pandemin. Räntesänkningar innebär sedan en mildring av räntekostnaderna, men de är trots detta under hela prognosperioden kvar på en klart högre nivå än före pandemin.

Figur 7. Skuldernas och räntornas andel av disponibel inkomst för belånade hushåll, 2008–2026 (prel. 2023, prognos 2024–2026).

Källa: Statistikcentralen, egen bearbetning. Prognos/prel. uppg. från ÅSUB.

Den offentliga sektorn

Också den offentliga sektorns ekonomi har under de senaste åren påverkats av de högre energipriserna, hög inflation och löneökningar som diskuterats tidigare i den här översikten. Arbetslösheten sjönk trendmässigt fram till sommaren 2023 varefter minskningen planade ut. Från sommaren 2024 visar den relativa arbetslösheten på stigande siffror,

¹³ Sparande inkluderar amortering.

vilket inverkar på kommunernas inkomster under året. Arbetslöshetsgraden ligger i september 2024 på 4,7 procent, vilket är högre än för ett år sen och även högre än före pandemin.

Samfundsskatterna fastställs på basen av företagets vinster som kan påverkas av det aktuella kostnadsläget om man inte har möjlighet att ta ut kostnadsökningen bland kunderna.

Från 2023 framåt är de strukturella skillnaderna i uppgifterna och inkomsternas sammansättning mellan kommunsektorn på Åland och i övriga Finland betydande genom inrättandet av välfärdsområden i Finland. Som ett led i finansieringen av välfärdsområdena sänktes den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller kommunerna ytterligare från 33,76 till 23,91 procent 2023. Den andel av skatten som tillfaller staten respektive landskapet ökade i motsvarande grad. Kommunerna kompenseras enligt landskapslag (2023:5) för den här förändringen.

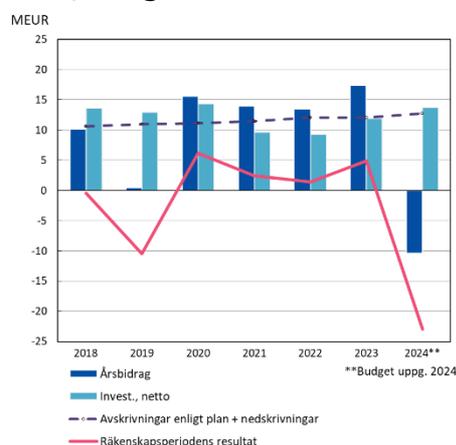
För kommunerna i riket sänktes även den kommunala inkomstskattesatsen med 12,64 procentenheter 2023 eftersom staten tagit över finansieringsansvaret för välfärdsområdena, det vill säga för social- och hälsovården och räddningsväsendet. Eftersom Åland inte omfattas av reformen, och de åländska kommunerna fortfarande ansvarar för samma uppgifter som tidigare, påverkades inte kommunalskatten på Åland direkt. För rikets kommuner var den vägda genomsnittliga kommunalskattesatsen 7,43 procent 2023 och cirka 7,51 procent 2024. För att statsbeskattningen inte ska skärpas för de som bor på Åland justeras dock statsbeskattningen ner i varje inkomstklass i motsvarande grad, så att nettoutfallet för skattebetalarna blir neutralt.

Kommunsektorn på Åland har som helhet klarat sig relativt bra de senaste åren trots hög inflation och högre räntor. Skillnaderna mellan kommunerna är dock betydande.

Enligt boksluten för 2023 ökade kommunernas intäkter från kommunalskatten medan intäkterna från samfundsskattorna sjönk som en följd av kommunsektorns lägre andel av skatterna. Sammantaget uppgick årsbidraget till 17,3 miljoner euro (13,4 milj euro 2022). Kommunernas resultatet stärktes och var sammantaget 4,9 miljoner euro 2023 (1,4 milj euro 2022, *se Figur 8*). Fyra kommuner uppvisade ett negativt årsbidrag ifjol och fem kommuner hade negativt resultat.

Enligt kommunernas samlade budgetar för 2024 beräknas underskottet bli betydligt större i år. Skatteintäkterna beräknas sjunka med cirka 10 procent, medan landskapsandelarna förväntas öka med över 12 procent, men ökningen täcker upp för mindre än hälften av den beräknade nedgången i skatterna. Verksamhetskostnaderna beräknas växa med 4,5 procent. Årsbidraget bedöms därmed bli - 10,4 miljoner euro.

Figur 8. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2018–2023, budget 2024

Enligt preliminära uppgifter från Skatteförvaltningen (30.9.2024) ökade kommunalskatterna från förvärvsinkomster, såsom löner, pensioner och arbetslöshetsförmåner för de åländska kommunerna med 2,8 procent år 2023, vilket är en något lägre tillväxt än året före. Eckerö och Saltvik sänkte sina skattesatser vilket påverkade utfallet. Även ökade avdrag såsom höjt grundavdrag och resekostnadsavdrag samt högre arbetsinkomstavdrag från kommunalskatten bromsar tillväxten i skatteintäkterna. Grundavdraget beräknas ha minskat kommunernas intäkter med runt tre miljoner euro. Arbetsinkomstavdraget drabbar de åländska kommunernas inkomster i högre grad än för de övriga kommunerna i landet eftersom ålänningarna betalar en lägre statsskatt, varifrån avdraget görs i första hand. Kommunerna kompenseras till 70 procent för det förhöjda grundavdraget och resekostnadsavdraget på Åland.

ÅSUBs bedömning för innevarande år är att de inkomster som ligger till grund för de åländska kommunernas kommunalskatt kommer att öka med knappt fyra procent, främst tack vare lönejusteringar, en större indexjustering av pensionerna. Dessutom är även nettoinflyttningen positiv.

Värt att uppmärksamma är att det uppstått störningar i tidtabellen för de redovisade kommunalskatterna 2023 och 2024 som ett resultat av vårdreformen i riket. Arbetsinkomstavdraget ökar för de åländska kommunerna från skatteåret 2023, vilket minskar skatteintäkterna. Avvikelsen i redovisningarna påverkas även av de höjda grund- och resekostnadsavdragen.

Inför 2025 beräknas tillväxten i förvärvsinkomsterna avta på grund av svagt sysselsättningsläge och lägre

arbetslöshetsskydd samt mindre indexjusteringar av pensionerna. De allmänna lönejusteringarna har delvis kompenserat för inflationen och bidrar till ökning av löneinkomsterna. Genom att sjukdomskostnadsavdraget slopas kommer kommunernas debiterade skatter att öka något mer än förvärvsinkomsterna. År 2026 väntas tillväxten i förvärvsinkomsterna återhämta sig då sysselsättningsläget förbättras.

Enligt de preliminära uppgifterna från Skatteförvaltningen (30.9.2024) för 2023 beräknas den debiterade samfundsskatten ha ökat med drygt 20 procent. De åländska kommunernas intäkter från samfundsskatten minskade trots det preliminärt med drygt 1,5 miljoner euro till följd av att kommunernas andel av samfundsskatten sänktes med 9,85 procentenheter. Eftersom den lägre andelen är en följd av vårdreformen i riket och landskapets andel av skatterna ökar i motsvarande grad kompenseras kommunerna på Åland för den här minskningen.

Innevarande år minskar kommunernas andel av samfundsskattekakan ytterligare med 0,22 procentenheter. De debiterade skatterna från samfunden beräknas trots det växa med i storleksordningen fyra procent i år tack vara ovanligt höga skatter från enskilda företag, medan tillväxtprognosen för 2025 är negativ och för 2026 endast svagt positiv.

Det bör i sammanhanget betonas att utvecklingen av skatterna från företagssektorn på Åland generellt är svårbedömd, enskilda företags affärshändelser kan ha stor inverkan på utfallet eftersom antalet stora företag är begränsat.

År 2021 trädde det förnyade systemet för hur Landskapet Ålands budget finansieras i kraft. Systemet omfattar ett avräkningsbelopp samt en

skatteavräkning¹⁴. Förändringar i den åländska befolkningens andel av Finlands totala befolkning påverkar avräkningen med halva förändringen. För 2024 beräknas effekten vara knappt 187 000 euro på avräkningsbeloppet.

Enligt Ålandsdelegationens beslut har avräkningsbeloppet för 2023 fastställts till 247,11 miljoner euro (se *Figur 9*). Av beloppet härrör cirka 47 miljoner euro från en post där ett beviljat anslag på 10 miljarder euro som reserverats till elbolag inte använts och i statens bokslut har bokats som inkomst under återtagande av överförda anslag (moment 12.39.04). Vid sidan av beloppet om 47 miljoner ökade avräkningen med knappt 3 miljoner 2023. Det innebär att årets avräkningsbelopp kommer att vara avsevärt lägre än beloppet för 2023.

Enligt statens budget för 2024 inklusive två tilläggsbudgetar förväntas avräkningsbeloppet för i år uppgå till knappt 203,7 miljoner euro, vilket innebär en ökning med nästan 6,5 miljoner euro från år 2022 (senaste år utan extra inkomst). Här inverkar bland annat den höjda allmänna momssatsen. Enligt statens budget kommer avräkningsbeloppet att öka med drygt 3 miljoner 2025 delvis som ett resultat av höjda indirekta skatter och punktskatter, tillväxten fortsätter 2026 då hushållens konsumtion växer.

Skatteavräkningen för 2023 (inkl. lotteriskatt) uppgick enligt preliminära uppgifter från skatteförvaltningen till cirka 97,4 miljoner euro. Särskilt samfundsskatterna ökade markant, mer än statens höjda andel, till följd av enskilda företags vinster.

Beloppet från skatteavräkningen beräknas i år (2024) öka med drygt 12 miljoner euro. Att lotteriskattens

halvering upphör från 2024 förklarar runt hälften av ökningen. Skatten från kapitalinkomster, väntas också växa betydligt jämfört med ifjol och även samfundsskatterna ökar. I nuläget bedöms skatteavräkningen för 2025 och 2026 ha en svag utveckling då kapitalinkomstskatterna och samfundsskatterna beräknas bli lägre än i år.

I *Figur 9* illustreras utvecklingen av avräkningsbeloppet och skatteavräkningen. Grafen omfattar prognoser för utfallen 2023 till 2026, där även beloppet för skatteavräkningen uppskattas. Samtliga staplar visar det år som inkomsterna genererats.

För 2023 beräknas det samlade beloppet av avräkningen och skatteavräkningen stiga avsevärt och uppgå till nästan 345 miljoner euro. Av denna kraftiga ökning förklaras som tidigare nämnts cirka 47 miljoner euro av den större extraordinär post, där ett anslag på 10 miljarder euro som reserverats för elbolag i statens budget inte använts och bokats som inkomst.

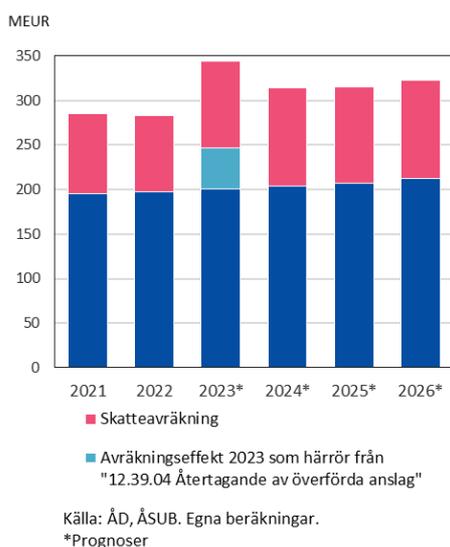
I år väntas utfallet för avräkningen och skatteavräkningen enligt ÅSUBs prognoser växa något jämfört med 2023, exklusive den "extra" inkomsten om 47 miljoner euro, tack vare lotteriskatten och kapitalinkomstskatten för 2024 samt genom den höjda allmänna mervärdesskatten från september 2024. Även inför år 2025 finns förslag om justerade mervärdesskattesatser och därtill föreslås flera punktskatter höjas vilket gynnar avräkningsbeloppet. Det summerade utfallet för avräkningen och skatteavräkningen bedöms bli cirka 314 miljoner euro 2024, cirka 315 miljoner euro 2025 och drygt 320

¹⁴ En fullständig beskrivning av det nya systemet finns att läsa i ÅSUBs rapport

2024:3, *Konjunkturläget våren 2024*, s. 40–41.

miljoner år 2026.

Figur 9. Utvecklingen av avräkningen, och skatteavräkningen (miljoner EUR, löpande priser), 2021–2026*

Utvecklingen i det privata näringslivets branscher

Som på andra håll har pandemiåterhämtningen övergått till en lågkonjunktur som särskilt tynger konjunktur- och räntekänsliga branscher såsom bygg, handel och hotell- och restaurang. Hushållens försämrade köpkraft och den svaga kronan tynger dessutom efterfrågan för passagerarrederierna.

I Finland har lönerna ökat med cirka 3-4 procent det senaste året, vilket förklarar varför lönesummorna i allmänhet växt snabbare än omsättningen det senaste året. De ovanligt stora löneökningarna gör att ökade lönesummor inte per automatik innebär högre sysselsättning.

Sedan början av 2021 har antalet konkurser i Finland ökat märkbart, särskilt inom byggsektorn. Under årets första halva var antalet företag satta i konkurs nio procent högre än motsvarande period ifjol. Åland har

haft en topp under de två första månaderna 2023 men utöver det är trenden lik tidigare år. På Åland sattes fyra företag i konkurs under de första åtta månaderna av 2022, 15 företag under samma period 2023 och sex företag 2024.

Förändringen i omsättning och lönesumma för årets första halva är beräknad utifrån tidsserier med kvartalsdata och uppgifterna är fortfarande preliminära.

Från och med september har det skett förändringar i momssatserna, vilket kan påverka lönsamheten i olika sektorer på Åland. Omsättningen inom handel, persontjänster och företagstjänster kan minska på grund av högre momssatser. Från början av 2025 föreslås även att största delen av varor och tjänster som ingår i 10-procentsskattesatsen ska förflyttas till 14-procentsskattesatsen.

De åländska passagerarrederiernas verksamhet har under årets första halva haft lägre passagerarvolymerna än motsvarande period 2023. Finlands recession, tillsammans med den svaga svenska kronan inverkar på marknadsefterfrågan på resor. Även dockningar inverkar på passagerarantalet då det har varit färre avgångar. Däremot har fraktvolymerna varit högre än för fjolåret på grund av stärkt exporthandel. Utsikterna är att lönsamheten på helårsnivå väntas bli lägre eller likande som fjolåret, men det ska poängteras att fjolåret var ett mycket lönsamt år.

Bunkerkostnader är en väsentlig del av rederiernas kostnader, och förändringar i bunkerpriser har en direkt påverkan på lönsamheten. Priset på den lågsvavliga marindiesel som används i Östersjön följer nära oljepriset. Utöver denna traditionella bunker, är numera LNG-gas en del av den åländska sjöfartens drivmedel. Priset på LNG-gas i Europa har hållit sig

relativt stabil under det senaste halvåret och har kommit ner ordentligt från energikrisen. Gensomsnittspriset för 2024 är lite högre än genomsnittet för åren 2010-2019.

Prisutvecklingen för Brentolja har varit stabil de senaste åren och priset förväntas sjunka. Finansministeriet bedömer i sin senaste prognos att oljeprisets årsgenomsnitt för 2024 kommer vara 81,6 dollar per fat, vilket är lägre än fjolårets pris. Under 2025 och 2026 förväntas priset ytterligare sjunka till 75,4 och 72,8 dollar per fat. Däremot kvarstår den geopolitiska risken för stigande priser.

Under 2024 har en ny rutt mellan Åland och Gottland startats. Men även den utomåländska konkurrensen har ökat i och med att två RoPax-fartyg trafikerar rutten Nådendal-Åland-Kapellskär. Det första fartyget sattes i trafik under hösten 2023 och det andra under 2024. Den nya ruttkonkurrensen antas minska lönsamhet och driftöverskott på rutten, men ÅSUB utgår i sin prognos att lönsamheten ändå är bättre än före pandemin.

Från och med i år inkluderas sjöfarten i EUs handel med utsläppsrättigheter. Trafiken mellan Riket och Åland undantas från systemet fram till och med 2030 genom ett så kallat "ö-undantag". Farledsavgifterna föreslås i statsbudgeten för 2025 återställas till full nivå men med tidigare tillämpade rabatter för fartyg i reguljär trafik. Dessa ändringar innebär ökade driftskostnader för rederierna. ÅSUB räknar med att rederierna till viss del men inte fullt ut lyckas kompensera för kostnadsökningarna genom prisökningar.

Omsättningsutvecklingen för hela *transportbranschen* återspeglar i stor

utsträckning passagerarsjöfartens utveckling. Omsättningen för det första halvåret 2024 var en procent större än motsvarande period ifjol. Lönesumman för transportbranschen var åtta procent större första halvåret i år jämfört med samma period ifjol.

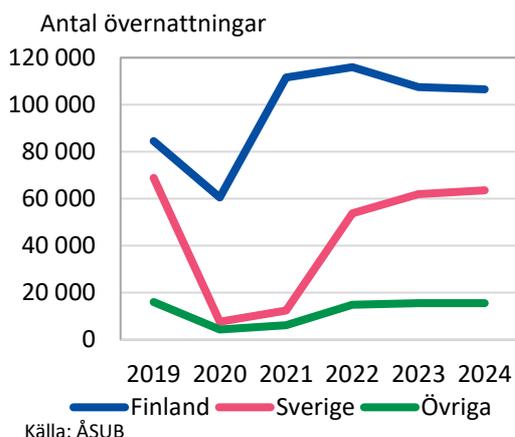
*Hotell- och restaurangbranschens*¹⁵ samlade omsättning växte med fem procent under årets första halva i jämförelse med samma period ifjol. Även lönesumman växte med fem procent under samma period.

Hotellinkvarteringen visar fortsättningsvis upp starka siffror; under årets första åtta månader var antalet hotellövernattningar i nivå med rekordåret 2022. De två senaste åren har haft relativt stabila hotellsiffror totalt sett. Liksom förra året, har de finska hotellgästerna minskat i år. Men denna negativa effekt motverkas dock av antalet övernattningar gjorda av svenska besökare fortsätter stiga efter att ha varit nästintill uttraderade både 2020 och 2021 (Figur 10). Andelen svenska hotellgäster har närmat sig nivån från 2019, men var åtta procent lägre under perioden januari-augusti 2024 jämfört med samma period 2019. De finska hotellgästerna har ökat med 26 procent under motsvarande jämförelseperiod.

Baserat på omsättnings- och lönesumma ser restaurangerna ut att ha haft ett skapligt år, trots ekonomiskt pressade hushåll. Den främsta orsaken är en ökad försäljning snarare än priseffekt. Det kommande året väntas hushållens ekonomi bli starkare när räntenivån sjunker och inflationsnivån är lägre, vilket innebär förbättrade framtidsutsikter för restaurangsegmentet framöver.

¹⁵ I "hotell" inkluderas all logiverksamhet och i "restaurang" all restaurang-, catering- och barverksamhet.

Figur 10. Hotellövernattningar (januari – augusti) år 2019-2024 efter gästernas hemland

De största segmenten inom den åländska *handelsbranschen* är dagligvaruhandel och partihandel med livsmedel och dryck (bland annat till rederierna). Förutom dessa påverkar även till exempel priset på drivmedel handelns omsättning via den bränslehandel som åländska bolag bedriver. Den brokiga sammansättningen av handelssegmentet hade under första halvåret en procent mindre omsättning jämfört med första halvåret ifjol. Handelsbranschens lönesumma för första halvan av året var fem procent större än motsvarande period ifjol.

Banksektorn har i regel klarat sig bra under de senaste tumultartade åren. I Finland har kundernas återbetalningsförmåga ökat den senaste tiden eftersom referensräntorna och inflationen har sjunkit. Däremot har oreglerade lån och kreditrisker ökat med anledning av konjunkurläget. Banksektorns kapitaltäckning är fortsättningvis stark på grund av de ökade ränteintäkterna det senaste året. Finansinspektionen understryker ändå att både konjunkurläget och det geopoliska

läget medför ökade risker inom finanssektorn.¹⁶

Sammantaget har den åländska banksektorn ytterligare ett gott år bakom sig och de sammanvägda resultaten för 2023 ökade betydligt från 2022. Förväntningen är att resultatet för 2024 kommer vara i linje med 2023. Räntenetto och provisionsnetto har ökat under den första halvan av innevarande år i jämförelse med samma period föregående år. Trots att både hushåll och företag pressats av det turbulenta makroekonomiska läget har den åländska banksektorn i nuläget inte upplevt anmärkningsvärt höga kreditförluster.

Utsikter för innevarande år är i sin helhet goda även om det, liksom under de senaste åren, också finns osäkerhetsmoment. Den största risken och osäkerhetsfaktorn är det spända geopolitiska läget. Utöver detta inverkar räntesänkningar. Återgången till normalare ränteläge minskar avkastningen från ränteportföljer men ökar efterfrågan på lån.

Den åländska *försäkringsverksamheten* hade ett mer utmanande år 2022, läget förbättrades under 2023.

Placeringsmiljön har stundvis varit utmanande men resultatet var avsevärt bättre än föregående år. Inflationen har fortsatt att påverka sektorn genom stigande kostnader för repartationsarbeten och reservdelar vid skador. Även de höga räntorna inverkar negativt på konsumenternas köpbeteende men positivt på avkastningen från ränteportföljer.

De två största aktörernas sammantagna halvårsresultat var positivt och bättre än motsvarande period ifjol.

¹⁶ Finansinspektionen, [pressmeddelande](#) 12.9.2024

Bank och försäkringsbranschens lönesumma var under årets första halva cirka sex procent större jämfört med motsvarande period 2023.

Branschen *företagstjänster* omfattar många olika verksamheter, såväl mindre hemmamarknads- som några större exportinriktade företag inom bland annat IT. Omsättningen i branschen var två procent större första halvåret i år jämfört med samma period 2023.

Lönesumman för branschen företagstjänster har växt med sex procent under första halvåret i år jämfört med samma period ifjol.

Branschen *personliga tjänster* består till exempel av småföretagare inom tvätteri och privat hälso- och sjukvårdsverksamhet. Här ingår även en del av spelverksamheten som en tungt vägande komponent. Registeruppgifterna visar på en omsättningsminskning på omkring fem procent under det första halvåret jämfört med föregående år. Spelverksamhetens del av denna omsättning försvårar dock tolkningen. Lönesumman har minskat med fem procent under första halvåret i år jämfört med samma period i fjol.

Den åländska byggmarknaden är liten och ryckig, vilket stundtals kan leda till problem för branschföretagen med stora svängningar i efterfrågan. Byggkostnaderna har ökat markant de senaste åren och de höga räntorna har ytterligare försvårat situationen inom byggsektorn. I våras förutspådde ÅSUB att effekten av fördröjda räntesänkningar skulle påverka byggbranschen negativt. Detta syns nu i omsättningen inom *byggsektorn*. Under årets första halva minskade omsättningen med sju procent. Detta

kan jämföras med med första årshalvan 2023 då omsättningen minskade med tre procent.

Tillväxten för branschens samlade lönesumma minskade med tre procent under första halvåret i år jämfört med samma period ifjol. Det kan jämföras med första halvan 2023 då lönesumman ökade med sju procent i jämförelse med första halvan 2022.

Den svaga tillväxten inom byggbranschen syns i antalet bygglov. Mängden beviljade bygglov inledde en kraftig nedgång under 2021¹⁷. Under innevarande år har antalet beviljade bygglov nått sin lägsta nivå under 2000-talet. Byggloven rör sig därmed fortsättningsvis på mycket låga nivåer.

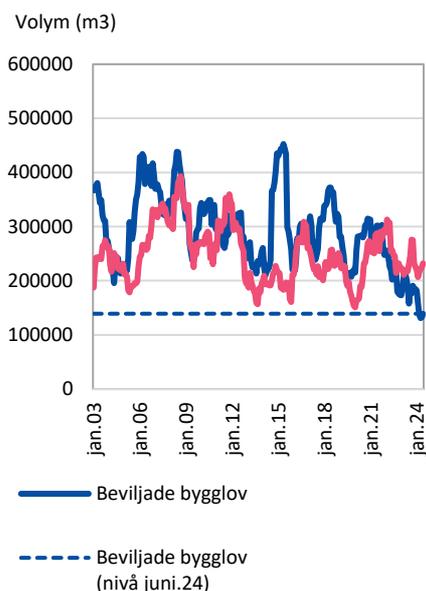
Trenden med en minskande volym beviljade bygglov har sett relativt lika ut inom samtliga byggnadssegment. Det är egentligen bara byggloven för offentliga servicebyggnader och lantbruksbyggnader som har haft en stundvis ökning sedan början av 2024.

Mängden påbörjade nybyggnader, som i teorin bör följa mängden bygglov med en viss fördröjning, har varit något mer stabila under årets första halva men bygglovens utveckling signalerar en avmattning även där. Sammantaget väntas denna utveckling leda till minskad aktivitet inom den åländska byggsektorn.

---

¹⁷ Definierat som kubikvolym (glidande årssumma). Preliminära siffror från statistikcentralen.

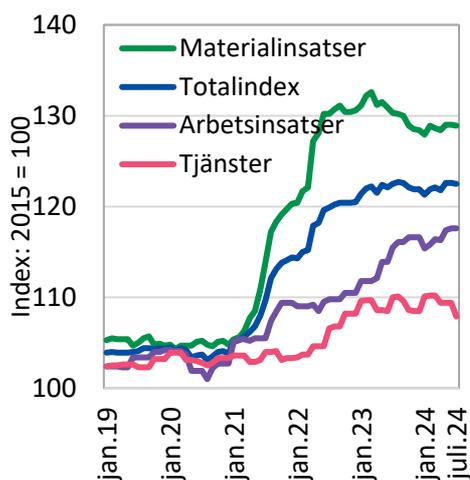
Figur 11. Beviljade bygglov och påbörjade nybyggnader, januari 2000 – juni 2024 Volym (m³), glidande årssumma.

Källa: Statistikcentralen. ÅSUB

I Figur 12 illustreras priserna i den finska byggsektorn efter kostnadsslag. Byggbranschens kostnader har ökat kraftigt sedan 2021 fram till 2023, därefter har utvecklingen stannat av. Höga byggkostnader och stigande räntor har under den senaste tiden dämpat byggandet, därför väntas aktiviteten inom byggsektorn stiga i och med att räntekostnaderna minskar.

Figur 12. Byggkostnadsindex i Finland januari 2019 – juli 2024, efter kostnadsslag.

Källa: Statistikcentralen. ÅSUB bearbetning.

I den åländska livsmedelsindustrin ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och kötttillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en väsentlig exportandel i sin avsättning. Den åländska livsmedelsindustrin domineras av ett fåtal större företag.

På grund av en större fusion inom sektorn har registeruppgifterna för branschens omsättning och lönesumma vuxit avsevärt, vilket omöjliggör en direkt tolkning av sektorns registeruppgifter. Därför är det enbart det andra kvartalet som går att jämföra. Omsättningen för livsmedelsindustrin för det andra kvartalet 2024 minskade med fem procent i jämförelse med det andra kvartalet 2023. Lönesumman för andra kvartalet i år ökade med sex procent i jämförelse med andra kvartalet föregående år.

Branschen *övrig industri* består till stor del av företag som tillverkar plastprodukter; både high-tech-företag som fungerar som underleverantörer till den internationella medicinska industrin, halvledarindustrin och tillverkare av plastleksaker.

Omsättningen för branschen *övrig industri* har under första halvan av året minskat med fyra procent jämfört med samma period ifjol.

Tillväxten av branschens samlade lönesumma har varit långsammare och stabilare än omsättningstillväxten under de senaste åren. Under första halvåret i år har lönesumman ökat med fem procent.

Företagen inom energiförsörjning (*vatten och el*) är få på Åland. De ägnar sig åt eldistribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution.

Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen, i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld och vårt närområde samt därtill av det lokala vädret. Det hopslagna rörelseresultatet för de två största elbolagen på Åland växte med nästan fyra miljoner euro 2023, vilket är en lägre tillväxt än förra året (sex miljoner 2022 och negativt 2021).

Under innevarande årets första halva var branschens omsättning tre procent mindre än under motsvarande period 2023. Lönesumman växte däremot med 16 procent, vilket reflekterar både löne- och sysselsättningsökning. Prisbilden på elmarknaden höjdes i

början av året men har normaliserats under våren.

I ÅSUBs moms- och löneregister ingår endast den del av *primärnäringarna* som bedrivs i bolagsform och är momsbelagd, främst äppel- och fiskodling. Lönesumman har ökat med tio procent under första halvåret 2024 i jämförelse med föregående halvår. Omsättningen har minskat med tre procent under samma jämförelseperiod. Under både 2022 och 2021 har fiskodlingar drabbats av sjukdomar, vilket påverkar deras omsättning negativt. Under 2023 har det varit möjligt att återuppta fiskeodlingen.

Naturresursinstitutet rapporterar att lönsamheten för jordbruket förblir på samma nivå som 2023. Prognosen för lönsamheten i spannmålsproduktionen är osäker. Den uppskattade spannmålsskörden förväntas bli lite större än ifjol, men lönsamheten förväntas vara på liknande nivå som 2023, på grund av lägre producentpriser och oförändrande produktionskostnader. Lönsamheten för växtodlingen förblir lika svag som föregående år. Producentpriset på mjölk minskar, därför förväntas prognosen för lönsamheten inom mjölkproduktionen minska i jämförelse med föregående år. För övriga nötkreatur ökar den genomsnittliga lönsamheten lite¹⁸. Under hösten har en större mjölkgård försatts i konkurs på Åland. Ålands producentförbund¹⁹ kopplar detta till utmaningen att upprätthålla lönsamheten inom mjölksektorn.

¹⁸ Naturresursinstitutet (2024) "[jordbrukets lönsamhet fortsättningsvis svagt](#)", artikel publicerad på Naturresursinstitutets webbplats 9.9.2024.

¹⁹ Ålandstidningen (21.9.2024) "ÅPF om Gesterby mjölks konkurs: Oro för branschen".

Referenser

ACER (2024) ACER Opinion: EU gas network set to meet demand and winter storage goals 19.7.2024.

The Conference Board (www.conference-board.org/data/consumerconfidence.cfm)

Dagens Industri, diverse upplagor

ECB (2024) ECB staff macroeconomic projections for the euro area, September 2024.

Economist, diverse upplagor

ETLA (2024) Suhdanne, syksy 2024

EUROSTAT (2023), databas

Finansinspektionen (2024), [pressmeddelande](#) 12.9.2024

Finlands bank (2024), Suomen talouden väliennuste syyskuu 2024.

IMF (2024), World economic outlook, juli 2024

Kommunförbundet (2024), Kommunförbundets skatteprognosfil, uppdaterad 23.9.2024

Konjunkturinstitutet (2024), Konjunkturläget september 2024

Naturresursinstitutet (2024), "Jordbrukets lönsamhet fortsättningsvis svagt", webbnyhet (www.luke.fi/sv) 9.9.2024.

Nordea (2024), Economic Outlook, september 2024

Nya Åland, diverse upplagor

OECD (2024) Economic Outlook, Interim Report September 2024

Rederi AB Eckerö, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar

Rederi AB Hildegaard, årsredovisningar, diverse årgångar

SEB (2024) Nordic Outlook, September 2024

Sjöfartstidningen, diverse upplagor

Skatteförvaltningen, Uppgifter om redovisning enligt debitering skatteår 2023, (N181) 30.09.2024

Statistikcentralen, databas

Sveriges riksbank (2024) Penningpolitisk rapport, september 2024

Tidningen Åland, diverse upplagor

US Energy Information Administration, Short-Term Energy Outlook Septmeber 2024.

Viking Line, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar

YLE nyhetsrapportering, www.yle.fi

Ålands Sjöfart, diverse upplagor

Ångfartygs AB Alfa, årsredovisningar, diverse årgångar

ÅSUB (2024) Arbetsmarknad

ÅSUB (2024) Befolkning

ÅSUB (2024) Konjunkturläget våren 2024

ÅSUB (2024) Konsumentprisindex

ÅSUB (2024) Nationalräkenskaper

ÅSUB (2024) Offentlig ekonomi

Bilagor

Bilaga 1. ÅSUBs bedömningar hösten 2024 och våren 2024.

Hösten 2024	2021	2022*	2023*	2024^P	2025^P	2026^P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	14,5	3	4	-1	1	2
Befolkningsförändring (antal personer)	215	15	188	200	190	190
Relativt arbetslöshetstal (%)	6,8	4,5	4,2	4,6	4,5	4,2
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,7	6,6	7,9	2,6	1,2	1,3

Våren 2024	2021	2022*	2023*	2024^P	2025^P	2026^P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	14,5	4	3	-1	2	2
Befolkningsförändring (antal personer)	215	15	188	200	190	190
Relativt arbetslöshetstal (%)	6,8	4,5	4,2	4,3	4,2	4,1
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,7	6,6	7,9	1,9	0,8	1,4

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten ^P) Prognoser